Ulkoministeriö NEUVOSTORAPORTTI UM2020-00844

POL-30 Wong Hämäläinen Anna-Mari(UM) 18.08.2020

Asia
Ulkoministerien epävirallinen videokokous 14.8.2020

Kokous
Ulkoasiainneuvosto 14.08.2020

Jäsenmaiden aloitteesta lyhyellä varoitusajalla koolle kutsuttu ulkoministerien epävirallinen videokokous käsitteli itäisen Välimeren tilannetta ja erityisesti Turkin koeporauksia Kreikan talousvyöhykkeellä sekä Valko-Venäjää. Näiden lisäksi saatiin tilannekatsaukset Libanonista, Venezuelasta ja Boliviasta.

Solidaarisuuden osoittaminen Kreikalle ja Kyprokselle, neuvotteluihin palaamisen tärkeys sekä jännitteiden lieventäminen toistuivat keskustelussa Turkin toimista itäisellä Välimerellä. Esitettiin keskustelun pohjaksi toimintavaihtoehtojen listaamista (options paper), ml. pakotteet. Keskustelua Turkista jatketaan epävirallisessa Gymnich-kokouksessa 27.-28.8., jolloin käsitellään laajasti suhteita Turkkiin.

Kokouksessa toistettiin vaatimukset Valko-Venäjän viranomaisille mm. väkivallan lopettamisesta mielenosoittajia kohtaan ja pidätettyjen vapauttamisesta. Tuki kansalaisyhteiskunnalle nähtiin tärkeänä, samoin kuin vuoropuhelu maan sisällä ja EU:n ja Valko-Venäjän välillä.

Kohdennetuille, perustelluille pakotetoimille annettiin laajalti tukea. Uusien pakotelistausten valmistelu olemassa olevan pakotekehyksen puitteissa käynnistetään EUH:n johdolla. Keskustelua Valko-Venäjästä on määrä jatkaa Gymnich-kokouksessa.

Tuki Libanonille nähtiin tärkeänä, ei vain räjähdysonnettomuudesta toipumisessa vaan merkittävien reformien läpiviemisessä. Kuultiin tilannekatsaukset erityisesti vaalien tilanteesta Venezuelassa ja Boliviassa. Todettiin myös valmistelussa ollut julkilausuma Israelin ja Arabiemiraattien välisestä sopimuksesta.

Kokouksen aiheina olivat itäisen Välimeren tilanne sekä Valko-Venäjä. Lopuksi käsiteltiin lyhyesti Libanon ja saatiin tilannekatsaus Venezuelasta sekä Boliviasta. Todettiin lisäksi, että valmisteilla työryhmätasolla oli julkilausuma Israelin ja Arabiemiraattien tuoreesta sopimuksesta. Keskeinen elementti on Israelin ratkaisu lykätä annektointisuunnitelmia, mikä on askel oikeaan suuntaan. Sitoumus neuvotellun ratkaisun löytymiselle on tärkeä. EU:n on tärkeää reagoida yhtenäisesti.

1. Itäisen Välimeren tilanne ja Turkki

Kuultiin katsaus Turkin toimista Egeanmerellä sekä törmäyksestä kreikkalaisen ja turkkilaisen aluksen välillä. Nostettiin esiin Turkin alueloukkaukset, muuttoliikkeeseen liittyvät ongelmat, Turkin ja Libyan välinen sopimus, Kreikan ja Kyproksen suvereniteetin loukkaukset sekä muut kansainvälisen oikeuden rikkomukset. Todettiin, että selkkausten riski on kasvanut, ja siksi ylimääräisen kokouksen koolle kutsuminen oli perusteltua. Todettiin, että tilanne ylittää selkeästi kansalliset intressit. Ei ole vain kyse solidaarisuudesta, vaan vakavasta Turkki-suhteeseen vaikuttavasta asiasta, joka on EU:n kollektiivisessa intressissä. Turkki-suhteesta käydään syvällisempi keskustelu ulkoministerien epävirallisessa Gymnich-kokouksessa 27.-28.8.

EU:n korkea edustaja Josep Borrellin toimet neuvottelujen jatkamiseksi Turkin kanssa, kuten 13.7. ulkoasiainneuvostossa oli sovittu, saivat tukea Kuultiin lisätietoja yhteydenpidosta ja tapaamisista Turkin kanssa, mitä on tarkoitus jatkaa. Tavoitteena on parempi ymmärrys siitä, mikä voisi olla ratkaisu tähän kriisiin. Kuultiin myös puheenjohtajamaan toimista jännitteiden lieventämiseksi. Puheenjohtajan toimet saivat jäsenmailta tukea ja niitä pidettiin hyödyllisinä Turkin saamiseksi neuvottelupöytään.

Keskustelussa toisteltiin solidaarisuuden osoittamista Kreikalle ja Kyprokselle, ja Turkin toimet tuomittiin suoraan. EU-jäsenmaiden suvereniteettia ja alueellista koskemattomuutta painotettiin myös. EU:n yhtenäisyys niin tuen osoittamisessa Kreikalle ja Kyprokselle kuin vastauksessa Turkin toimiin nähtiin tärkeänä.

Esitettiin myös huoli Turkin provokaatioista ja tilanteen eskaloitumisen uhasta. Todettiin, että tilanteen eskalaatio asettaa koko alueen vaaraan, ei vain EU:n jäsenmaita. Toisteltiin tarvetta lieventää jännitteitä, de-eskaloida tilanne. Arvioitiin, että Turkista on tulossa epävakauttava voima koko alueella ml. Syyria ja Libya.

Neuvottelupöytään palaamisen tärkeyttä, diplomaattisia keinoja ja vuoropuhelua yleensä korostettiin laajalti. Kuultiin jäsenmaiden keskusteluista vastinpariensa kanssa. Keskustelussa painotettiin lisäksi kansainvälisen oikeuden merkitystä. Todettiin, että Turkin tulisi lopettaa kansainvälisen oikeuden rikkomukset ja palata neuvottelupöytään. Nostettiin esiin mahdollisuutena ratkaisun löytyminen kansainvälisen tuomioistuimen ICJ:n kautta.

Myös Turkin rooli EU:n kumppanina nostettiin esiin, kuten muuttoliikkeen, terrorismin vastaisten toimien, kaupan ja talouden sekä energian osalta. Turkki on myös ehdokasmaa ja Nato-liittolainen. Korostettiin Turkin merkitystä Euroopan turvallisuudelle.

Kokouksessa nostettiin esiin EU:n julkilausuman antaminen tilanteesta ja esitettiin toive EU:n toimintavaihtoja esittelevästä asiakirjasta (*options paper*).

Suomi osoitti puheenvuorossaan solidaarisuutta Kreikalle ja Kyprokselle. Turkin tulisi kunnioittaa kansainvälistä oikeutta ja kaikkien EU-jäsenmaiden suvereniteettia itäisellä Välimerellä. Merirajat tulee määritellä vuoropuhelun ja neuvotteluiden kautta, kansainvälisen oikeuden perusteella. Jännitteiden lieventämistä tarvitaan pikaisesti. Suomi osoitti tukensa KE Borrellin pyrkimyksille käynnistää uudelleen vuoropuhelu Turkin kanssa sekä puheenjohtajamaa Saksan toimille, ml. UMI Maasin ja liittokansleri Merkelin rooli. Suomi muistutti myös Turkin pysyvän välttämättömänä kumppanina EU:lle monilla sektoreilla. EU:n tulee nähdä suhteet pitkällä aikavälillä.

2. Valko-Venäjä

Vahvistettiin tuki 12.8. annetun EU-maiden julkilausumalle. Kyseessä on vahva julkilausuma, joka välittää viestin solidaarisuudesta Valko-Venäjän kansalle, väkivallan lopettamisesta sekä EU:n valmiudesta ryhtyä toimiin.

Konkreettisia toimia kaivattiin jatkoksi EU:n julkilausumalle. Kohdennetut pakotteet saivat laajasti tukea. Mahdolliset pakotteet tulisi kohdentaa vaalivilppiin osallistuneisiin henkilöihin sekä väkivallan käyttöön rauhanomaisia mielenosoittajia kohtaan syyllistyneisiin. Monet jäsenmaat korostivat, ettei mahdollisten pakotteiden pidä vaikuttaa kielteisesti tavalliseen kansaan. Todettiin konsensus kohdennettujen pakotetoimien valmistelun käynnistämisestä olemassa olevan pakotekehyksen puitteissa.

Keskustelussa tuomittiin vaalivilppi ja kohtuuton väkivalta sekä todettiin aiemmat arviot 9.8. vaaleista vilpillisinä. Toistettiin vaatimukset Valko-Venäjän viranomaisille mm. väkivallan lopettamisesta rauhanomaisesti mieltään osoittaneita kohtaan ja perusteettomasti pidätettyjen mielenosoittajien vapauttamisesta**.** Jännitteiden liennyttämistä toivottiin, samoin kuin selkeitä viestejä Valko-Venäjän hallintoa kohtaan.

Kansalaisyhteiskunnan tukeminen nähtiin tärkeänä. Myös riippumattomien journalistien tukemisesta muistutettiin. Vuoropuhelua viranomaisten ja kansalaisten välillä peräänkuulutettiin. Kansalaisyhteiskunnan tukemisessa nähtiin keskeiseksi olemassa olevien välineiden hyödyntäminen. Esitettiin myös demokraattista kehitystä tukevaa rahastoa tukemaan Valko-Venäjän kansalaisyhteiskuntaa. Mahdollisiksi tukitoimiksi esitettiin lisäksi Erasmus+ -ohjelman hyödyntämistä ja opiskelijoiden tukemista.

Keskusteltiin tavoista kerätä tietoa vaalien tapahtumista, pidätetyistä sekä vaalien jälkeisestä poliittisesta tilanteesta.

Nostettiin esiin koordinaation tarve, kun käsitellään Valko-Venäjän tapahtumia kansainvälisissä järjestöissä, kuten Euroopan neuvostossa ja YK:n ihmisoikeusneuvostossa. Mainittiin myös yhteistyö samanmielisten yhteistyökumppaneiden kanssa, kuten Yhdysvallat ja Iso-Britannia.

Kiinnitettiin huomiota Venäjän ja Valko-Venäjän suhteeseen.

Valko-Venäjä osana EU:n itäistä kumppanuutta nostettiin esiin.

Suomi totesi, että viestin on oltava selkeä: perusteettomasti pidätetyt on vapautettava, kansalaisten oikeuksia on kunnioitettava. Tiedonkeruuvaltuuskunnan toteuttamiseen on monia välineitä, kuten Etyjin Moskova-mekanismi ja troikan vierailu. Valtuuskunnan tulisi linkittyä ihmisoikeustilanteeseen ja mm. tavattava pidätettyjä. EU-maiden missioiden on puolustettava niitä, joiden oikeuksia loukataan. Suomi on valmis keskustelemaan kohdennettujen ja juridisesti perusteltujen pakotteiden mahdollisuudesta. Dialogia Valko-Venäjän kanssa tarvitaan sopivassa vaiheessa, KE Borrellilla tulisi olla valmius vierailla Minskissä. Tukea kansalaisyhteiskunnalle on jatkettava, ja perspektiivi nuorille, naisille ja muille mielenosoittajille on säilytettävä. Alueellinen turvallisuus on huomioitava myös, ml. Astravetsin ydinvoimalaitos sekä Venäjän ja Valko-Venäjän yhteys tässä.

Keskustelua Valko-Venäjästä jatketaan ulkoministerien epävirallisessa Gymnich-kokouksessa 27.-28.8.

3. Ajankohtaiset aiheet

Kokouksen lopussa saatiin lyhyet tilannekatsaukset Libanonin, Venezuelan ja Bolivian tilanteista.

Libanon

Kuultiin EU:n toimista Libanonin tukemiseksi erityisesti Beirutin räjähdysonnettomuuden jälkeen, ml. pelastuspalvelumekanismin käyttö. EU tekee yhteistyötä mm. Kansainvälisen valuuttarahaston IMF:n kanssa, jolla on valmius vapauttaa käyttöön varat, jotka ovat olleet jäädytettyinä. Seuraavaksi vuorossa on tilanteesta toipuminen ja maan jälleenrakennus. Todettiin, että Libanonissa on käynnissä vakava poliittinen kriisi. Tarvitaan uskottava uudistusagenda ja räjähdyksestä perusteellinen rikostutkinta. Korruption taso on hyvin korkea. Tarvitaan uskottava uusi hallitus, joka voi taata, että EU:n tuki käytetään jälleenrakennukseen. Uuden hallituksen kanssa on luotava suorat yhteydet ennen kuin voidaan käynnistää jälleenrakennus. Uuden hallituksen muodostamiseen saakka EU jatkaa yhteistyötä kansalaisyhteiskunnan kanssa. Korruption vastaiset toimet ovat yksi teema. Kiitettiin Ranskaa tukitoimista ja jäsenmaita apukonferenssiin osallistumisesta.

Venezuela

Kuultiin KE Borrellin yhteyksistä hallituksen ja opposition kanssa, tavoitteena ratkaista vaaleihin liittyvä umpikuja. Mainittiin kansainvälisen yhteysryhmän (ICG) koolle kutsuminen. Viitattiin Yhdysvaltojen tuoreeseen lausuntoon, jonka allekirjoittaneiden maiden joukossa oli myös EU-maita.

Bolivia

Saatiin tilannekatsaus Boliviasta. Todettiin tarve rauhanomaiselle vuoropuhelulle sekä tarve ratkaisulle, jossa huomioidaan niin Covid-19:n vaikutukset että vaalien järjestämisen tärkeys.

Suomen edustajat
Ulkoministeri Pekka Haavisto ja virkamiesvaltuuskunta

Asiakirjat
-

Liitteet

Viite

Asiasanat	Libanon, Turkki, UAN Ulkoasiainneuvosto, Valko-Venäjä, Venezuela, YUTP, Bolivia
Hoitaa	**UM**
Tiedoksi	EUE, LVM, OKM, OM, PE, PLM, SM, STM, TEM, TPK, TULLI, VM, VNK, YM